

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

**Diana, Antonino
Lugduni, M. DC. LXXX.**

38. An aliqua ignorantia secundum se lethalis ex graui scilicet negligentia
proueniens excuset à mortali violationem legum humanarum? Et pro praxi
huius difficultatis multi diuersi, & curiosi casus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

RESOL. XXXVIII.

An aliqua ignorantia secundum se lethalis ex gravi scilicet negligentia proveniens, excuset à mortali violationem legum humanarum?

Vnde, qui non laborat ignorantia supina, quamvis labore sit sufficiente ad inducendum peccatum mortale contra legem naturalem, vel Divinam, excusatur à mortali in transgressione legis humanae.

Et quo sequitur, quod talis verisimiliter non incurrat penam legis, v. g. excommunicationem, irregularitatem, suspensionem, inhabilitatem ad officia, ratione simoniae, & similes graves penas.

Et hoc etiam locum habet in legibus Pontificiis, Conciliorum generalium, & in aliis ceteris, qui leges condunt, & in legibus Regum, & Potestatum secularium.

Et an sub nomine pena non comprehendatur irregularitas, quae propter solam significationem contrahitur, ex defectu lenitatis, vel naturalium, ex bigamia, ex defectu corporis, aut animae?

Et an sub nomine pena comprehendantur inhabilitates, ut sunt impedimenta matrimonij, & similia?

Et ex hoc quod propositis inferitur, quod Titius ignorans haeresi exterius prolata annexam esse excommunicationem in Bulla Cæna contentam, protulit verè haeresim formalem, an illam incurrat, vel possit absolui à quocunque Confessario?

Et quid si talis, v. g. sciebat quidem haeresi annexam esse excommunicationem, sed tamen quando haeresim protulit, oblitus est inculpabiliter illius aut potius ex naturali inadvertentia nullo modo ad eam advertit?

Et in exemplum duarum prædictarum questionum alie similes proponuntur in textu huius Resolutionis.

Et notatur ad hoc, ut ignorantia sit vincibilis, & culpabilis, non sufficit re ex tuo statu, & officio obligatum esse aliquid scire, nisi aliquam cognitionem, vel dubitationem, aut scrupulum habeas de tali obligatione.

Et tandem queritur, an incidens in casu reſervatum, ignorans reservationem, possit absolui ab ordinario Confessario? Ex part. 1. tr. 4. & Misc. 4. Ref. 4.

quando non ita facillè potest obtineri.

2. Verisimile ergo est, quod qui non laborat ignorantia supina, quamvis labore sit sufficiente ad inducendum peccatum mortale contra legem naturalem, vel Divinam, excusatur à mortali in transgressione legis humanae.

3. Ex quo sequitur, quod talis verisimiliter non incurrat penam legis, v. g. excommunicationem, irregularitatem, suspensionem, inhabilitatem ad officia ratione simoniae, & similes graves penas, quæ non solent infligi nisi propter peccatum mortale.

Idem porro intelligitur etiam de legibus à Pontifice latis, ut ostendit discursus meus. Sane, si Pontifex novit obligari sententiis Ordinariorum, ignorantes, iuxta priorem sententiam accipiendo de lege, ut animarum periculis obviaretur, multo magis locum habet in legibus Pontificiis, cum & leges Pontificiæ communiter sint plures & fideles communius eas non ita commodè norint, cum Curia Pontificis longè sit remotior, quàm priuati Episcopi; unde non minus decet Pontificem moderatio, cum eam præscribat respectu legum Ordinariorum. Eadem erit ratio legum Conciliorum Generalium, & à fortiori ratione id habebit locum in aliis ceteris, qui leges condunt, cum hi sub nomine Ordinarij possint comprehendere, ut v. g. Capitula, quæ possunt, & solent statuta condere obligantia sub mortali. Idem etiam propter eandem congruentiam dicendum de legibus Regum, & Potestatis secularis.

4. Quod dictum est de ignorantia, etiam locum habet in eo, qui bona fide procedit, existimans se habere causam sufficientem ad hoc, ut non obligetur lege, quamvis forte causa non sit sufficiens & negligentia aliqua sit admixta in re examinanda; ita plures in materia de ieiunio, quod aliarum legum obseruationi potest adaptari. Hucusque Præpositus.

5. Et ad confirmationem supradictorum, ne deseras recognoscere Franciscum Lugum de princ. Theol. moral. part. 2. c. 4. q. 9. 77. & 78. & Carolum Zambertum in decis. Bononiens. anno 1640. mensis Septembris. cas. 2. vbi sic ait: Dixi ignorantiam saltem inuincibilem censuratum excusare modo dicto ab earum incurſu, & signanter ab incurſu excommunicatione adnexa hæresi, quia probabile videtur excusare posse prædictam iuris, vel facti ignorantiam, etiam vincibilem, & mortaliter culpabilem, dummodo non sit crassa, & supina, in qua scilicet adest latissima culpa, quæ dolo æquiparatur. Ratio est quia censuræ sunt pænæ, quæ contemptum legis requirunt, ut probat Nadarrus in c. accepta de rescriptis. spoliat. opposit. 81. illat. 9. n. 35. & cap. cum contingat, causa nullitatis. remedi. 2. n. 7. sed contemptus non videtur adesse, vbi adhibita est aliquis diligentia, quæ licet non excuset à peccato mortali, excusat tamen à dolo, cum quælibet causa, siue culta, siue inculta sit, à dolo excuset ut probat Flaminius de confident. q. 46. n. 4. ergo ignorantia etiam vincibilis censuratum, dummodo non sit crassa & supina, exstat, saltem in foro conscientie, ab earum incurſu. Ita Zambertus.

6. Itaque probabilitatè huius opinionis confirmare volui, quia ex illa Confessarij, & Responsores casuum conscientie poterunt plures liberare à censuris, & aliis pænis. Obseruandum est tamen sub nomine pænæ non comprehendere communiter irregularitates, quæ propter solam significationem contrahitur ex defectu lenitatis, vel naturalium, ex bigamia, ex defectu corporis, aut animæ. Quare quacumque data ignorantia iuris, vel facti contrahitur, cum non prærequirit culpam, sed solum defectum significationis, qui per ignorantiam etiam inuincibilem non tollitur, ita Caiet. 1. q. 76. art. 3. Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 3. n. 35. Bonacina de cens. disp. 1. q. 2. punct. 1. num. 13. Neque sub nomine pænæ comprehenduntur inhabilitates, ut sunt impedimenta matrimonij,

Sup. hoc latissime in tom. 5. tr. 1. Ref. 31. & in Ref. 35. Et tandem à lin. 7. & 8. vlt. ad medium, & vlt. Vbi doceat. & in Ref. 6. § Et primo ad lin. 6. & in Ref. 61. § vlt. & ibi in tr. 2. Ref. 25. à §. 2. & iterum ibi in tr. 8. Ref. 6. & in tom. 7. tr. 1. Ref. 19. §. 1. & signanter §. vlt. & in Ref. 212. §. 1. ad medium.

Negatiuam sententiam tenet Castrus Paulus tr. 2. disp. 1. punct. 16. n. 3. consentireque videtur Sotus in 4. dist. 18. q. 1. art. 2. Grassi payr. 1. lib. 4. c. 9. n. 20. Villalobos to. 1. tr. 16. dub. 12. n. 6. quatenus asserunt, ignorantiam vincibilem facti, vel iuris à censuris non excusare, sicut nec à culpa. Probatur; nam ignorantia mortaliter culpabilis non tollit voluntarium sufficiens ad mortale peccatum, ut de se constat, & alioquin præceptum tam naturale, quam positium, & humanum obligat ad mortale. Igitur eius transgressio mortalis erit. Confirmatur: nam ignorantia culpabilis opponitur eidem præcepto, cui peccatum ex ignorantia commissum; ergo quoties ignorantia provenit ex gravi negligentia, grauem inducit violationem præcepti, tam in se, quam in peccato per ignorantiam commissio. Mihi verò magis placet opinio affirmatiua, quam tueritur, & docent Doctores, quos plena manu adducit, & sequitur P. Lugo de princ. Theol. moral. p. 2. c. 4. q. 8. n. 68. & Ioannes à Trinitate in exposit. Confirmit. Gregor. XV. de Confessar. solicit. sect. 8. dub. 3. Et licet negatiuam sententiam sequutus est Ioann. Præpositus in 1. 2. D. Thomæ q. 95. disp. 5. dub. 5. num. 17. tamen nostram sententiam tanquam probabilem, & tutam in praxi admittit; sic itaque asserit. Aduerte priorem sententiam esse probabilem, & in praxi securam, tam propter multitudinem Doctorum in eam conspirantium, quam propter rationem non omnino improbabilem; quod videlicet ius humanum non videatur ita strictè obligare, sicut naturale, & Diuinum; nec videatur obligare sub graui obligatione ad comparandam notitiam,

Alibi in ref. matrimonij, & similia, quæ ego alibi contra Catolum Baunium probavi: nam dicta impedimenta incurruntur, etiam si ad sit ignorantia inuincibilis: nam, ut diximus, non sunt pœnæ, sed inhabilitates.

7. Vnde ex superius dictis patet, quid respondendum ad hæc dubia, de quibus olim ex Germania interrogatus fui. Primò, Titius ignorans hæresim exterius prolata adnexam esse excommunicationem in Bulla Cœnæ contentam protulit voce hæresim formalem, an excusatus possit ab incurfu censuræ? Idem nesciebat censuras impositas contra duellantes. Et probabiliter ex superius dictis ad hos casus posset quis respondere, Titium à censuris excusari, si ignorantia inuincibili laborauit, & etiam cum ignorantia vincibili. Et quoad primam causam vide Zambertum primo loco citatum: & quoad secundam causam Caratam de duello, tract. 5. sect. 1. q. 4. n. 2. & ita dici potest de illo, qui occidit Clericum ignorans tali homicidio annexam esse excommunicationem. Ita Pater Castellus in *decisionibus* *Mutinen* lib. 6. q. 203.

8. Sed quid dicendum, si Titius, verbi gratia, sciebat quidem hæresim adnexam esse excommunicationem: sed quando tamen hæresim protulit, obliuio est inculpabiliter illius, aut potius ex naturali inaduertentia, nullo modo ad eam aduertit; probabile esse ipsū posse à quolibet simplici Confessario absolui. Ratio est, quia iuxta communem Doctorum sententiam, obliuio inculpabilis, & naturalis inaduertentia, seu actualis inconsideratio inculcata æquivalent ignorantia inuincibili, ut bene Caietanus 1. 2. q. 6. art. 8. & in *summa*, verbo *Inconsideratio*, Syluester verbo *Naufragium in sin.* Vasquez 1. 2. disp. 107. c. 3. Homobonus de bonis in *examine Ecclesiastico*, part. 1. tract. 7. cap. 33. q. 132. vers. *quoad secundum casum*. Sed ignorantia saltem inuincibilis excusat ab incurfu censurarum, & signanter, ab excommunicatione hæresis. Ergo etiam excusabit obliuio inculpabilis, & naturalis inaduertentia, seu inconsideratio inculcata. Ergo per simplicem Confessarium poterit Titius absolui à peccato hæresis, cum in tali euentu non contraxerit excommunicationem. Ita me citato, & plures alios docet Carolus Zambertus ubi supra in *decis. Bononiensibus*, anno 1640. mense Septembris cap. 2. Vnde ex his inferitur, quod Religiosus, vel constitutus in Ordinibus sacris. Si iurasset post hæc, verbi gratia, non amplius fornicaturum, tunc postea cadens in fornicationem non amplius satisfaceret integritati confessionis dicendo, se voto castitatis obstrictum, fuisse fornicatum, sed teneatur etiam aperire Confessario dictum iuramentum ab ipso de non amplius fornicando emissum, cum vinculum iuramenti sit rationis essentialis diuersæ à vinculo voti; diuersa enim ratio votum & iuramentum spectant ad virtutem Religionis, nimirum votum ob fidem Deo seruandam, iuramentum autem, ne Deus adducatur falso in testem.

9. Verumtamen prædicta intelligenda sunt, quando peccans contra castitatem aduertit ad votum, & iuramentum de castitate seruanda, à se emissum: nam si dum peccat contra castitatem esset prorsus immemor voti, & iuramenti, tunc probabiliter est non teneri circumstantiam voti & iuramenti fateri, sicut si fuisset memor solius voti, & non iuramenti, aut è contrà, teneatur fateri circumstantiam solius voti, & non iuramenti, aut è contrà: cum in tali euentu ratione obliuionis naturalis peccauerit non formaliter, sed solum materialiter contra votum, ac iuramentum, aut contra alterutrum, iuxta qualitatē obliuionis: naturalis enim obliuio æquiparatur ignorantia inuincibili, & æquæ excusant ab eius transgressione culpabili, ut rectè Sanchez de matrimonio, lib. 7. disp. 27. n. 16. Castro Palao tom. 3. tract. 15. ubi de voto disp. 1. punct. 18. n. 3. ubi dicunt votum non obligare aliter, quam obligat lex, à cuius transgressione excusatur obliuio naturalis, seu in-

culpabilis. Hanc opinionem ex Baucio signat etiam Carolus Zambertus ubi supra in *decisionibus* anni 1641. mensis Novembris casu 3. & *decisionibus* anni 1640. mensis Augusti casu 2.

10. Idem dicendum est, si quis vult non fornicari, vel ludere sub pœna centum aureorum, vel ingrediendi Religionem, & c. dum immemor voti, vel pœnæ fornicatur, aut ludit, non ligari pœna.

11. Item, si quis ex obliuione naturali non recitaret Officium, non tenetur ad restitutionem. Hæc omnia me citato tenet Pater Lugo de *principiis Theol. mor.* part. 2. c. 4. q. 2. n. 29.

12. Notandum est hinc obiter, ad hoc ut ignorantia sit vincibilis, & culpabilis non sufficit te ex tuo statu & officio obligatum esse aliquid scire, nisi aliquam cognitionem, vel dubitationem, aut scrupulum habes de tali obligatione, ut rectè Alexander, Sanctus Bonaventura, Albertus Magnus, Henric. Gerson. Sanctus Antoninus, Angelus, Syluester, Caietanus, & Armita, quos citat & sequitur Vasquez 1. 2. to. 1. disp. 107. cap. 3. n. 6. & disp. 123. cap. 2. Salas 1. 2. tract. 3. disp. 4. sect. 5. num. 8. & tract. 13. disp. 8. sect. ult. num. 87. Sanchez lib. 1. Decal. cap. 16. num. 21. Suarez de centur. disp. 4. sect. 8. num. 18. Layman. lib. 1. tract. 2. cap. 4. num. 6. & alij, apud hos, quibus adde Escobar in *Theol. mor.* tom. 1. sect. 2. pro 17. num. 111. & Carolum Zambertum ubi supra in *decisionibus Bononiensibus* ann. 1641. mensis Maii, casu 1. Itaque, ut ignorantia dicatur vincibilis, non sufficit aliquem ex statu, & officio esse obligatum aduertere, nisi aliqua cognitio, dubitatio, vel scrupulus de malitia, aut obligatione adsit. Itaque, ut quis peccet mortaliter, debet considerare, vel illud opus esse malum, vel ibi adesse malitiæ periculum, vel dubium, vel scrupulum saltem habere, nec sufficit cognitio virtualis, seu interpretatiua. Quia si nunquam in mentem venit cogitare, aut suspicari de operis malitia, tunc homo malum deliberare non operatur, cum fieri non possit, ut voluntas in malum peccati consentiat, nisi intellectus illud cognoscat.

13. Sed si aliquis hunc incidenter querat, an incidens in causam reueruatum, ignorans reueruationem, possit absolui ab ordinario Confessario?

14. Respondetur primò, si reueruatio est facta de re prohibita, quia mala, etiam post peccatum perperatum non potest absolui, quia per reueruationem aufertur iurisdicção Confessario, ut faciunt tradita per Sanchez lib. 9. q. 32. n. 18. Posseu. de Offic. Curati, c. 7. de parit. n. 48. Megal. conf. 82. Homobonus tr. 11. q. 16. Vgol. de offic. Episcop. part. 2. cap. 36. §. 11. Floron. de casib. reueru. part. 1. c. 4. §. 8.

15. Respondetur secundo, si reueruatio facta sit per modum pœnæ, & in pœnam peccantis, ut in Extrauag. Sixti V. contra male promotos cum simonia reali: tunc non incurrit reueruationem ab ignorante, Sanchez loc. cit.

16. Respondetur tertio, si res est mala, quia prohibita, & ut in ipsa prohibitione facta reueruatio, tunc ex ignorantia excusatus à peccato, excusatur etiam à reueruatione, quod est clarissimum. Et hæc omnia docet Pater Raphael Castellus in *decisionibus Mutinen* lib. 1. quest. 23. & lib. 7. quest. 250. Et hanc Resolutionem conscribere volui propter incertitiam cuiusdam Parochi, qui cum consuleret me de pluribus ex supradictis, quando ego respondebam esse probabiliter. Clamabat Iesus, Iesus, & aures suas manibus obturabat. O barbam hominem! & cui appositè tunc poteram dicere illud Persij Satyræ 1.

— Auriculam Asini quis non habet? —